فصل‌های ۲، ۴، ۵ و ۷ تا ۱۱ کتاب
۳۳ باکس دقت کنید و دام آزمونی
منبع رسمی پیام‌نور
۶۸ جدول و ثبت با ارقام خود کتاب
۲۱ قاعده طلایی
یک فایل برای ۱۲ کد درس
۹۹ صفحه فشرده و دقیق

اصول حسابداری ۲

خلاصه فصل‌به‌فصل همراه با دفاتر روزنامه، ثبت‌ها و صورت‌های مالی

منبع: اصول حسابداری ۲ – یحیی حساس یگانه

کد درس: 1214005 و 1214011 و ۱۰ کد دیگر – پیام نور

آخرین به‌روزرسانی: آبان ۱۴۰۵

نویسنده جزوه //
تیم تألیف بژیک

کیفیت //
جمع همه جدول‌ها دوباره محاسبه شده

مناسب برای درس‌های //
اصول حسابداری ۲ (۱۲ کد درس)

ساختار محتوا //
نکته‌به‌نکته + ثبت و صورت مالی

۹۹
صفحه مفید

۸
فصل کتاب

۱۲
کد درس

© Copyrights - bzhik.ir

شناسنامه و راهنمای مطالعه جزوه

- **منبع اصلی:** این جزوه بر پایه کتاب *«اصول حسابداری ۲»* نوشته یحیی حساس یگانه (انتشارات دانشگاه پیام نور) تهیه شده؛ همان منبعی که گلستان برای همه کدهای این درس اعلام کرده است.
- **یک فایل برای همه کدها:** لازم نیست همه فصل‌ها را بخوانید. جدول زیر را با کد درس خودتان تطبیق دهید و فقط فصل‌های خودتان را مطالعه کنید.
- **ساختار:** مطالب به همان ترتیب کتاب و تیتربه‌تیتر آمده‌اند؛ تعریف‌ها و اصول پایه در کادرهای طلایی، و دفاتر روزنامه، ثبت‌ها، صورت‌های مالی و صورت مغایرات بانکی به شکل جدول و با همان ارقام کتاب. جمع همه جدول‌ها دوباره محاسبه شده و هرجا خود کتاب غلط چاپی داشته، در کادر «دقت کنید» علامت خورده است.
- **فصل‌های این فایل:** فصل‌های ۲، ۴، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۰ و ۱۱ کتاب. فصل‌های ۱، ۳ و ۶ در هیچ‌یک از کدهای جدول (جز دو کدی که توضیحشان آمده) جزو مطالب امتحانی نیستند.

کد درس (همه با نام «اصول حسابداری ۲»)	فصل‌هایی که باید بخوانید
1214003 (جهانگردی)، **1214005**، **1214018**، **1214045**، **1218720**	فصل‌های ۲، ۴، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۰ و ۱۱ (فصل‌های ۱، ۳ و ۶ حذف)
1214011، **1214068**، **1218790**، **1241188**	فصل‌های ۲، ۴، ۵، ۷، ۹، ۱۰ و ۱۱ (فصل‌های ۱، ۳، ۶ و ۸ حذف)
1241258	فصل‌های ۴، ۵، ۷، ۸ و ۹ (فصل‌های ۱، ۲، ۳، ۶، ۱۰ و ۱۱ حذف)
1218888	فصل‌های ۴، ۵، ۷ و ۸ از این فایل. منبع اعلام‌شده برای این کد فصل‌های ۴ تا ۸ است و فصل ۶ («طراحی سیستم‌ها و ماشین‌های محاسب الکترونیک») در این فایل نیامده است.
1221092	برای این کد حذفیاتی اعلام نشده است. فصل‌های ۲، ۴، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۰ و ۱۱ در این فایل هست و فصل‌های ۱، ۳ و ۶ نیست.

جدول‌ها هسته این درس‌اند: کدام رویداد در کدام دفتر روزنامه ثبت می‌شود، کدام قلم به مانده بانک اضافه یا از آن کم می‌شود، و سود هر شریک یا هر سهم چقدر است. شب امتحان اول همین جدول‌ها و کادرهای «دقت کنید» را مرور کنید.

فصل دوم: سیستم حسابداری دستی

- در مؤسسات کوچک که کارکنان و مراجعان اندکی دارند، دفتر روزنامه عمومی و دفتر کل نیاز سیستم حسابداری را برطرف می‌کند؛ اما در مؤسسات بزرگ با رویدادهای مالی زیاد، این دو دفتر کافی نیست و برای افزایش کارایی سیستم حسابداری دستی از دفاتر روزنامه اختصاصی، چندستونی یا ترکیبی و دفاتر معین استفاده می‌شود.
- سیستم‌های مکانیکی و کامپیوتری فعلی بر تجربه سیستم‌های وسیع دستی تکیه دارند و دانستن کامل حسابداری دستی مبنای مناسبی برای طرح و اجرای سایر سیستم‌های حسابداری است؛ مثال این فصل (مؤسسه سهیل) تا انتهای فصل دنبال می‌شود.

دفاتر روزنامه اختصاصی

- در سیستم دستی مؤسسات بزرگ، هر رویداد مالی یا در دفتر روزنامه عمومی ثبت می‌شود یا در یک دفتر روزنامه اختصاصی که برای ثبت و پردازش نوع خاصی از رویدادها پیش‌بینی شده است؛ برای رویدادهای تکراری و شبیه به هم از یک دفتر روزنامه اختصاصی استفاده می‌شود.
- علل عمده استفاده از دفتر روزنامه اختصاصی:
  - صرفه‌جویی در زمان ثبت رویدادهای خاص و در زمان نقل آنها به حساب‌های معین و دفتر کل؛
  - تقسیم کار ثبت بین چند حسابدار که همزمان دفاتر روزنامه اختصاصی را ثبت می‌کنند.
- حدود ۹۰ تا ۹۵ درصد رویدادهای مالی مؤسسات بزرگ در یکی از چهار نوع زیر قرار می‌گیرند و هرکدام دفتر روزنامه اختصاصی خود را دارند؛ علاوه بر این‌ها یک دفتر روزنامه عمومی هم برای سایر رویدادها به کار می‌رود:

نوع رویداد مالی	دفتر روزنامه اختصاصی
فروش نسیه	دفتر روزنامه فروش
خرید نسیه	دفتر روزنامه خرید
دریافت‌های نقدی	دفتر روزنامه دریافت‌های نقدی
پرداخت‌های نقدی	دفتر روزنامه پرداخت‌های نقدی

- استفاده از دفاتر روزنامه اختصاصی و ترکیبی به موجب تبصره ماده ۳ آیین‌نامه تنظیم و تحریر دفاتر (موضوع تبصره یک ماده ۹۵ قانون مالیات‌های مستقیم مصوب اسفند ۱۳۶۶) مجاز شناخته شده است.

دفتر روزنامه فروش

- در بیشتر مؤسسات صورتحساب فروش (فاکتور) در چند نسخه صادر می‌شود و شامل تاریخ فروش، شماره پیاپی (سریال)، نام خریدار، مبلغ و شرایط پرداخت است؛ واحد فروش یک نسخه را به واحد حسابداری می‌فرستد و همین نسخه فروش نسیه، مبنای ثبت در دفتر روزنامه اختصاصی فروش است.

- دفتر روزنامه فروش مؤسسه سهیل (فروش‌های نسیه آبان):

روز	ماه	حساب‌های بدهکار	شماره صورتحساب	(✓)	مبلغ
۱	آبان	آقای ابراهیمی	۱۴۰۱	✓	۱۲۵,۰۰۰
۳	آبان	آقای بهنام	۱۴۰۲	✓	۲۳۴,۰۰۰
۷	آبان	شرکت حمید	۱۴۰۳	✓	۱۸۷,۵۰۰
۱۰	آبان	مهدکودک رشد	۱۴۰۴	✓	۱۴۷,۰۰۰
۱۴	آبان	شرکت زیبا	۱۴۰۵	✓	۹۳,۰۰۰
۲۰	آبان	شرکت تجارتی متین	۱۴۰۶	✓	۳۶۲,۰۰۰
۲۵	آبان	آقای یوسفی	۱۴۰۷	✓	۱۲۵,۵۰۰
۳۰	آبان	آقای هاشم	۱۴۰۸	✓	۲۱۹,۰۰۰
					۱,۴۹۳,۰۰۰
					(۴۰۱) (۱۱۴)

- در این دفتر فقط فروش‌های نسیه ثبت می‌شود و فروش نقدی به دفتر روزنامه دریافت‌های نقدی می‌رود؛ شرط فروش در مثال نسیه سی‌روزه است و اگر مبلغ ظرف ده روز پرداخت شود دو درصد تخفیف دارد که به اختصار «ن/۳۰ – ۱۰/۲» نوشته می‌شود.
- هر فروش نسیه فقط در یک سطر دفتر روزنامه فروش ثبت می‌شود، در حالی که همین رویداد در دفتر روزنامه عمومی دست‌کم سه سطر می‌خواهد (بدهکار حساب‌های دریافتنی، بستانکار فروش و شرح)؛ با چند صد یا چند هزار فروش نسیه در ماه، صرفه‌جویی زمانی بسیار مهم است.
- هر سطر دفتر فروش بدهی یک مشتری بابت یک صورتحساب است؛ صورتحساب‌ها به ترتیب شماره پیاپی بایگانی می‌شوند و علامت (✓) نشان می‌دهد که ثبت بدهکار حساب همان مشتری در دفتر معین حساب‌های دریافتنی انجام شده است.
- مزیت دیگر دفتر روزنامه فروش: به جای ثبت تک‌تک صورتحساب‌ها در بستانکار حساب فروش، در پایان ماه یک ثبت برای جمع فروش‌های نسیه انجام می‌شود؛ جمع ۱,۴۹۳,۰۰۰ ریال در ۳۰ آبان به بستانکار حساب فروش (۴۰۱) و بدهکار حساب‌های دریافتنی (۱۱۴) در دفتر کل منتقل و شماره هر دو حساب زیر جمع ستون نوشته می‌شود.
- به جای دفتر معین می‌توان از کارت‌های معین استفاده کرد.

حساب‌های کنترل در دفتر کل و دفاتر معین

- اگر همه بدهکاران در یک حساب دفتر کل ثبت شوند، برای اطلاعات هر بدهکار باید همه صفحات آن حساب بررسی شود؛ و اگر برای هر بدهکار حساب جداگانه در دفتر کل باز شود (مثلاً ۵٬۰۰۰ بدهکار)، دفتر کل بسیار قطور، تراز آزمایشی ماهانه مفصل و یافتن و اصلاح اشتباهات تقریباً غیرعملی می‌شود.
- راه‌حل: علاوه بر دفتر کل، دفاتر فرعی و تکمیلی برای جزئیات حساب‌های دریافتنی (بدهکاران) و حساب‌های پرداختنی (بستانکاران) نگهداری می‌شود.
- **دفتر معین حساب‌های دریافتنی:** حساب هر بدهکار به ترتیب الفبایی نام او افتتاح می‌شود و نشان می‌دهد هر مشتری چه مبلغی نسیه خریده، چقدر پرداخته و در نهایت چقدر بدهکار است؛ در دفتر کل هم حسابی به نام کنترل حساب‌های دریافتنی باز می‌شود.
- **دفتر معین حساب‌های پرداختنی:** حساب بستانکاران بر اساس حروف اول نامشان تفکیک می‌شود و نشان می‌دهد از هر فروشنده چه مقدار خرید نسیه شده، چقدر پرداخت شده و مانده طلب چقدر است؛ در دفتر کل حساب کنترل حساب‌های پرداختنی باز می‌شود.
- برخی مؤسسات به جای ترتیب الفبایی از شماره حساب فرعی استفاده می‌کنند؛ مثلاً اگر شماره حساب‌های دریافتنی در دفتر کل (۱۱۴) باشد، حساب آقای ابراهیمی در دفتر معین (۱–۱۱۴) خواهد بود.

> **هر دفتر معین یک حساب کنترل در دفتر کل دارد و مانده حساب کنترل باید با حاصل جمع مانده حساب‌های دفتر معین مربوط مساوی باشد.**

- طبق ماده ۸ قانون تجارت همه معاملات باید دست‌کم هفته‌ای یک بار از دفتر روزنامه به دفتر کل منتقل شود؛ ماده ۱۳ آیین‌نامه تنظیم و تحریر دفاتر این مشکل را حل کرده و نقل عملیات هر ماه را حداکثر تا پانزدهم ماه بعد مجاز دانسته است، پس انتقال ماهانه امکان‌پذیر است.

انتقال ثبت‌های دفتر روزنامه فروش به دفاتر معین و حساب‌های کنترل

- انتقال بدهکار حساب هر مشتری در دفتر معین حساب‌های دریافتنی روزانه انجام می‌شود؛ حساب مشتریان در دفتر معین شماره‌گذاری نمی‌شود، بلکه بر اساس حروف اول نامشان افتتاح می‌شود.
- در پایان ماه جمع دفتر فروش (در مثال ۱٬۴۹۳٬۰۰۰ ریال) در بدهکار حساب کنترل حساب‌های دریافتنی و بستانکار حساب فروش در دفتر کل ثبت می‌شود و مانده حساب کنترل باید با جمع مانده همه مشتریان در دفتر معین برابر باشد.

دفتر روزنامه خرید

- قواعد ثبت و استفاده از دفتر روزنامه خرید مشابه دفتر روزنامه فروش است و همه خریدهای نسیه کالا در آن ثبت می‌شود؛ تاریخ هر صورتحساب خرید نسیه در ستون مربوط آمده، چون زمان شروع استفاده از تخفیف نقدی خرید است، و شرط خرید هم کنار نام هر بستانکار قید می‌شود.
- دفتر روزنامه خرید مؤسسه سهیل:

تاریخ		حساب‌های بستانکار	تاریخ صورتحساب		(✓)	مبلغ
روز	ماه		روز	ماه		
۲	آبان	آقای احمدی (نسیه ۳۰ روزه)	۲	آبان	✓	۱۳۴,۵۰۰
۴	آبان	آقای بابائی (ن / ۲۰ و ۱۰/۲)	۴	آبان	✓	۸۰۰,۰۰۰
۱۰	آبان	آقای جمشیدی (نسیه ۳۰ روزه)	۹	آبان	✓	۴۰۰,۰۰۰
۱۷	آبان	شرکت گلزار (ن / ۲۰ و ۱۰/۲)	۱۶	آبان	✓	۹۵۰,۰۰۰
۲۷	آبان	مؤسسه میلاد (نسیه ۳۰ روزه)	۲۵	آبان	✓	۷۳,۵۰۰
						۲,۳۵۸,۰۰۰
						(۲۱۱) (۵۰۱)

- هر خرید نسیه روزانه به بستانکار حساب همان فروشنده در دفتر معین حساب‌های پرداختنی منتقل می‌شود و در پایان ماه جمع ستون مبلغ به بدهکار حساب خرید (۵۰۱) و بستانکار حساب کنترل حساب‌های پرداختنی (۲۱۱) در دفتر کل می‌رود.

> ⚠ **دفتر روزنامه فروش و دفتر روزنامه خرید هر دو فقط به دو حساب دفتر کل منتقل می‌شوند: فروش ← بدهکار حساب‌های دریافتنی و بستانکار فروش؛ خرید ← بدهکار خرید و بستانکار حساب‌های پرداختنی. خرید نسیه دارایی (مثل ماشین‌آلات یا لوازم اداری) در دفتر خرید ثبت نمی‌شود، چون این دفتر منحصراً برای خرید نسیه کالاست.**

دفتر روزنامه دریافت‌های نقدی

- همه رویدادهایی که نقداً وصول می‌شوند در این دفتر ثبت می‌شوند؛ رویدادهای آبان مؤسسه سهیل:
  - ۱ آبان: آقای سهیل ۷,۵۰۰,۰۰۰ ریال به عنوان سرمایه به صندوق واریز کرد؛
  - ۴ و ۵ آبان: فروش نقدی کالا به مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ و ۴۰۰,۰۰۰ ریال؛
  - ۸ آبان: دریافت از آقای بهنام بابت صورتحساب ۱۴۰۲ پس از کسر ۲٪ تخفیف؛
  - ۱۰ آبان: فروش قسمتی از زمین بلااستفاده به قیمت ۷,۰۰۰,۰۰۰ ریال؛ ۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال نقد و برای باقی سفته‌ای به مبلغ ۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال دریافت شد؛ بهای تمام‌شده زمین ۵,۰۰۰,۰۰۰ و منافع فروش ۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال بود؛
  - ۱۲ و ۲۰ آبان: دریافت از مهدکودک رشد (صورتحساب ۱۴۰۴) و شرکت زیبا (صورتحساب ۱۴۰۵) پس از کسر ۲٪ تخفیف؛
  - ۲۷ آبان: فروش نقدی کالا به مبلغ ۱۲۵,۰۰۰ ریال؛

۳۰ آبان: دریافت وام ۳٬۰۰۰٬۰۰۰ ریالی از آقای ناصری در قبال امضا و واگذاری سفته‌ای به همین مبلغ.

تاریخ		شرح	حساب‌های بدهکار						فرو
روز	ماه		صندوق	تخفیفات نقدی فروش	سایر حساب‌ها			حساب‌های دریافتنی	
					نام حساب	عطف	مبلغ	(✓)	مبلغ
۱	آبان	دریافت از آقای سهیل بابت سرمایه	۷٬۵۰۰٬۰۰۰						
۴	آبان	دریافت بابت فروش کالا به‌طور نقد	۳۰۰٬۰۰۰						۰۰۰
۵	آبان	دریافت بابت فروش کالا به‌طور نقد	۴۰۰٬۰۰۰						۰۰۰
۸	آبان	دریافت از آقای بهنام بابت صورتحساب فروش شماره ۱۴۰۲ پس از کسر ۲٪ تخفیف نقدی	۲۲۹٬۳۲۰	۴٬۶۸۰				✓	۲۳۴٬۰۰۰
۱۰	آبان	دریافت بابت فروش زمین	۱٬۰۰۰٬۰۰۰		اسناد دریافتنی	(۱۱۲)	۶٬۰۰۰٬۰۰۰		

تاریخ		شرح	حساب‌های بدهکار								فرو
روز	ماه		صندوق	تخفیفات نقدی فروش	سایر حساب‌ها			حساب‌های دریافتنی			
					نام حساب	عطف	مبلغ	(✓)	مبلغ		
۱۲	آبان	دریافت از مهدکودک رشد بابت صورتحساب ۱۴۰۴ پس از کسر ۲٪ تخفیف نقدی	۱۴۴,۰۶۰	۲,۹۴۰				✓	۱۴۷,۰۰۰		
۲۰	آبان	دریافت از شرکت زیبا بابت صورتحساب شماره ۱۴۰۵ پس از کسر ۲٪ تخفیف نقدی	۹۱,۱۴۰	۱,۸۶۰				✓	۹۳,۰۰۰		
۲۷	آبان	دریافت بابت فروش کالا به‌طور نقد	۱۲۵,۰۰۰								۰۰۰
۳۰	آبان	دریافت وام از آقای ناصری	۳,۰۰۰,۰۰۰								
جمع			**۱۲,۷۸۹,۵۲۰**	**۹,۴۸۰**			**۶,۰۰۰,۰۰۰**		**۴۷۴,۰۰۰**		**۰۰۰**
			(۱۰۱)	(۴۰۳)			(×)		(۱۱۴)		(۱)

ستون‌های بدهکار: